

УДК 376.1

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.282832>

Галина Білавич, доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Тетяна Пантюк, доктор педагогічних наук,
завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Уляна Крайник, здобувачка другого (магістерського) рівня
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Марія Петруняк, здобувачка другого (магістерського) рівня
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ІНТЕРАКТИВНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Стаття присвячена проблемі використання інтерактивних технологій у процесі розвитку комунікативних умінь дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами (ООП). Зазначено, що протягом останніх років в Україні простежується збільшення дітей з ООП. Схарактеризовано інноваційні інтерактивні підходи до розвитку комунікативних умінь дошкільників з ООП. Увіражено значення інтерактивних дидактичних ігор для розвитку мовлення учнів дошкільного віку, розкрито зміст і педагогічні умови їх використання.

Ключові слова: комунікативний розвиток; інтерактивні технології; діти дошкільного віку; особливі освітні потреби; риторичні вміння; корекційно-логопедична робота; мовні навички; українська мова.

Літ. 11.

Halyna Bilavych, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Professor of the Pedagogy of Primary Education Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Tetiana Pantiuk, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Head of the General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

Uliana Krainyk, Student of the Second (master's) Level of
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Mariia Petruniak, Second (master's) Level Student of
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

INTERACTIVE LEARNING TECHNOLOGIES AS A FACTOR OF COMMUNICATIVE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The article is devoted to the problem of using interactive technologies in the process of developing communication skills of preschool children with special educational needs (SEN). It is noted that in recent years in Ukraine, there has been an increase in the number of children with special needs, who receive education in inclusive groups/classes of various educational institutions. Innovative interactive approaches to the development of communication skills of preschoolers with special needs are characterized. The importance of interactive didactic games for the development of speech of preschool students is highlighted as well as the content and pedagogical conditions of their use are revealed. It was concluded that information and communication technologies (ICT) under the conditions of the modern information and educational environment are the most promising technologies of the 21st century. They contribute to increasing the effectiveness of the teachers' work and achieving a new quality of preschool education. ICT is a multifunctional mechanism of the modern educational process, at the same time acting as a form, method and means of solving educational tasks of preschoolers with special needs. The inclusion of interactive technologies into the educational process of SEN contributes to the activation of the cognitive activity of children with SEN, increases interest and motivation in learning the Ukrainian language, develops the ability to independently acquire knowledge; provides feedback between children and the educator/teacher. Interactive technologies serve not only to successfully solve the tasks set by the current educational documents for the development of early childhood education in Ukraine, but also contribute to free communication with adults and peers, develop all components of the children's speech, contribute to the practical mastery of the norms of modern Ukrainian literary language, form rhetorical skills, speech etiquette, etc. The use of interactive technologies in the educational activities of children with special needs relieves the nervous load of preschoolers, makes it possible to change their forms of activity, switch attention, helps to overcome communication barriers, build an educational process taking into account the physical and mental characteristics of the children's development, etc. In addition, the use of interactive learning technologies enables the development of cognitive skills of preschoolers.

Keywords: communicative development; interactive technologies; children of preschool age; special educational needs; rhetorical skills; corrective and speech therapy work; language skills; Ukrainian language.

Постановка проблеми. Протягом останніх років в Україні, що декларувала курс на європейську інтеграцію, простежується зростання кількості дітей з особливими освітніми потребами (ООП), які здобувають освіту в інклюзивних групах / класах різних закладів освіти. За даними Міністерства освіти і науки України (МОН України), у 2021/2022 н. р. з ООП в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) було 32686 учнів (для порівняння: у 2020/2021 н. р. було 25078 школярів); кількість інклюзивних класів зросла до позначки 23216 (це на 4535, аніж, до прикладу, у 2020/2021 н. р.) [3; 9]. Такі ж тенденції характерні для розвитку інклюзивної дошкільної освіти: у 2020/2021 н. р. у 1630 закладах для дітей з ООП створено 4369 спеціальних груп, які відвідують 61668 дітей, та 3796 інклюзивних груп у 2242 закладах, де виховуються 6849 дітей з ООП [9]. МОН України активно працює над створенням єдиної системи освіти осіб з ООП, вона включає інклюзивне навчання та навчання за умов спеціальних закладів освіти (спеціальних шкіл, інклюзивно-ресурсних центрів, навчально-реабілітаційних центрів). Це важливий крок на шляху до забезпечення особистісно орієнтованого навчання, вибудовування освітньої траєкторії для кожного здобувача дошкільної освіти з ООП, надання їм якісної освіти відповідно до їхніх можливостей, інтересів і потреб, розбудови безпечного інклюзивного й комфортного освітнього середовища.

Розвиток у дітей дошкільного віку з ООП ключових компетентностей, у тому числі комунікативної, є важливим концептуальним орієнтиром у дошкільній освіті XXI ст., яке йменують “століття комунікативного простору”, оскільки одним із ключових чинників становлення особистості є саме її комунікативний розвиток. Невід’ємним складником корекційного процесу роботи з дітьми, які мають обмежені можливості здоров’я, є застосування інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) в освітньому просторі ЗДО [11].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Попри те, що проблема розвитку комунікативної діяльності дітей дошкільного віку з ООП, зокрема й особливостями мовного розвитку, широко висвітлена в численних працях українських учених (В. Бадер, О. Белова, О. Борах, І. Глушенко, Е. Данілавічюте, Т. Кудярьська, І. Мартиненко, І. Марченко, Н. Матвеева, Ю. Пінчук, О. Ревуцька, В. Синьов, Є. Соботович, В. Тищенко, Л. Трофименко, М. Чайка, Н. Чередніченко, С. Чупахіна, Т. Швалюк, Л. Якуба та ін.), які проаналізували базові засади розвитку комунікативних умінь дітей з ООП. Автори одностайні в думці про те, що комунікативні вміння є ключовими у мовному розвитку дитини дошкільного віку, становлять ту базу, без якої неможливі подальше навчання, соціалізація, процес освоєння

особистістю людських цінностей, знань, її самореалізації, тощо, водночас такий аспект, як розвиток комунікативних умінь дітей з особливостями мовного розвитку засобами інтерактивного навчання, потребує більш докладного висвітлення.

Мета дослідження: розкрити можливості використання інтерактивних засобів навчання у комунікативному розвитку дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. Використання ІКТ в освітньому просторі закладів дошкільної освіти (ЗДО) є невід’ємною частиною корекційного процесу роботи з дітьми, які мають обмежені можливості здоров’я. Організація сучасного корекційно-освітнього процесу, відповідно до державних документів [1; 7; 8], передбачає застосування педагогами інноваційних методів, прийомів та технологій, що уможлиблюють ефективно розв’язувати індивідуальні освітні потреби дітей.

У ЗДО простежується збільшення кількості дітей з обмеженими можливостями здоров’я [3; 9]. У цієї категорії дітей на заняттях відзначається низький рівень пізнавальної активності або відсутність мотивації до пізнавальної діяльності, нестійкість уваги, зниження працездатності, виснаження нервової системи, у зв’язку з чим у вихователя / педагога виникає необхідність пошуку нових нестандартних підходів до організації корекційно-освітнього процесу.

Використання інтерактивних технологій у логопедичній роботі з дітьми з ООП сприяє формуванню позитивної мотивації до навчання, стійкого пізнавального інтересу. Мета корекційно-логопедичної роботи в ЗДО – підвищення ефективності корекційно-освітнього процесу щодо формування комунікативних умінь дітей з ООП за допомогою інноваційної форми подачі навчального матеріалу, у форматі інтерактивних комп’ютерних ігор та завдань, що виконуються на інтерактивній дошці, тощо.

Для цього доцільно дібрати / створити комплекс дидактичних комп’ютерних ігор та завдань, спрямованих на розвиток усіх компонентів мови: вимовної сторони, фонематичних уявлень, норм наголошування слів, лексико-граматичного ладу, зв’язного мовлення, риторичних умінь, початкових навичок письма (графомоторних умінь) та читання [2; 4; 5–6; 10].

Також важливо ознайомити дітей зі способами роботи на інтерактивній дошці та особливостями виконання ігрових завдань. Поетапне системне використання інтерактивних засобів, до прикладу дидактичних ігор та завдань на інтерактивній дошці, варто застосовувати на фронтальних, підгрупових, індивідуальних заняттях відповідно до їх тематики.

Важливою педагогічною умовою засвоєння дітьми з ООП навчального матеріалу на логопедичних заняттях є створення комфортного цікавого, пізнавального інтерактивного освітнього простору, що

ІНТЕРАКТИВНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

сприяє поетапному подоланню мовленнєвих порушень дітей з ООП, відповідно до провідного виду діяльності дошкільного віку – гри.

З появою в дошкільних освітніх закладах сучасного обладнання (мультимедіа, проєктори, інтерактивні дошки тощо) яскраво окреслилася проблема пошуку електронних навчальних комплексів педагогами-практиками, оскільки для дітей, розвиток яких здійснюється відповідно до вікових норм, створюються окремі електронні дидактичні ігри та серії ігор, а для дітей з обмеженими можливостями здоров'я зазвичай немає такого широкого вибору навчальних електронних ресурсів. Зважаючи на це, ми розробили комплекс інтерактивних навчальних ігор, орієнтований на ООП дітей із порушеннями мови, що сприяє підвищенню ефективності корекційно-освітнього процесу, що є безперечною перевагою цієї методичної розробки, увиразнює актуальність проблеми навчання за сучасних умов комп'ютеризації навчального процесу та уможливує розв'язати суперечності, які склалися в теорії і практиці дошкільної освіти.

Одним із принципів корекційної педагогіки є принцип "обхідного шляху" або формування компенсаторних механізмів, що дають змогу "скоригувати" порушення, через використання додаткових ресурсів збережених аналізаторів у дітей з ООП [4; 5–6; 10; та ін.]. Його покладено в основу створення інтерактивних комп'ютерних ігор із розвитку мови, які уможливають здійснення одночасного впливу різних аналізаторів – зорового, слухового, тактильного, застосування дитиною різноманітних розумових операцій на розв'язання поставлених завдань щодо комунікативного розвитку дітей з ООП. Також ураховано те, що формування вищих психічних функцій у дошкільників з обмеженими можливостями здоров'я якісно відрізняється від однолітків з нормальним розвитком, тому має свої особливості і є предметом вивчення логопсихології [6].

Так, у дітей з ООП простежуємо підвищену виснажливність нервової системи; складнощі із залученням, утриманням, перемиканням уваги; малий обсяг пам'яті та утрудненість довільного запам'ятовування; низький рівень сформованості розумових процесів з величезним переважаанням наочно-діяльнісного мислення. Щодо мовлення спостерігається як нескладне недорозвинення фонетико-фонематичної сторони мови, так і недорозвинення всіх компонентів української літературної мови. У значній кількості дітей з ООП провідним у структурі порушень є вербальне спілкування. З огляду на те, що мова виконує комунікативну та когнітивну функції, незаперечним є твердження, що головна мета логопедичного впливу на дитину полягає у повноцінному оволодінні нею системою української мови для успішного перебування у соціумі [2; 4]. Створений комплекс інтерактивних мовних ігор урахо-

вує вищевказані особливості розвитку психічних функцій, індивідуальних та вікових особливостей (комплекс розрахований на дітей 5–6, 6–7 років), а також структуру мовного порушення дітей з ООП.

У зв'язку з розмаїттям видів порушень мови, властивих дошкільникам, вважали за доцільне добирати нові цікаві технології та методи, що дають змогу ефективно розв'язувати освітні потреби дітей з ООП із різними видами мовних порушень. У межах дослідницької програми з використання ІКТ для розвитку комунікативних умінь у таких дітей створили інтерактивні мовні ігри як ефективний засіб корекції порушень усіх компонентів мови, що уможливує підвищити результативність логопедичної роботи з дошкільниками, до прикладу, з тими, що мають фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення. Методична розробка складалася із 16 інтерактивних комп'ютерних ігор, спрямованих на розвиток усіх компонентів мовної системи. Комплекс цих ігор умовно поділено на частини. Перша ставить за мету подолання порушень усіх компонентів української мовної системи (фонетико-фонематичні процеси, лексико-граматичний лад української мови, зв'язні висловлювання) і включає ігри, завданнями яких є: корекція звуковими української мови; збагачення словникового запасу; формування граматичних категорій (способи словозміни та словотвори, прийменниково-відмінкові конструкції, зв'язок слів у реченні); розвиток зв'язного мовлення; формування риторичних умінь. Друга частина комплексу орієнтована на поглиблене формування фонематичного сприйняття, навичок звукового аналізу та синтезу, подолання дисграфії і спрямована на розв'язання таких завдань: розвиток фонематичних уявлень, формування поняття про характеристику звуків (диференціація голосних-приголосних звуків, розрізнення звуків за м'якістю-твердістю, дзвінкістю-глухістю); формування операцій звукового аналізу (визначення наявності звуку в слові, визначення місця розташування, послідовності, кількості звуків у словах, поділ слів на склади, з виділенням наголошеного складу; ця категорія ігор спрямована на ознайомлення дітей із графічними символами звуків, фонетичною та морфемною схемою слів); розвиток операцій мовного синтезу, що формують передумови оволодіння навичками читання; розвиток графо-моторних навичок (підготовка руки до письма) та ін.

Кожна з представлених інтерактивних ігор є поліфункціональною, що уможливує розв'язувати завдання щодо корекції кількох компонентів мови у процесі виконання одного завдання. Авторські інтерактивні мовні ігри запропоновані в такому вигляді: на кольоровому тлі, угорі відображено назву гри, елементи завдання (картинки, схеми) розташовані безпосередньо на ігровому полі; принцип дії ігор заснований на переміщенні зображень або маніпу-

ляцій з елементами гри (провести лінію, дописати, обвести, додати об'єкт, змінити зображення і т. ін.) за допомогою функцій графічних редакторів панелі інструментів праворуч на ігровому полі.

Усі інтерактивні мовні ігри розроблені з такою умовою, щоб зміст завдання був доступний дошкільникам у процесі візуального ознайомлення з грою (інтуїтивний інтерфейс). До складу першої частини комплексу входять, до прикладу, ігри: “Збери врожай”, “З якого дерева листок”, “Хто де живе?”, “Добери пару”, “Наголошуй правильно!” та ін. Відповідно до дослідницької мети ці ігри доцільно використовувати на заняттях із розвитку лексико-граматичних категорій частин мови та формування зв'язного мовлення.

Другу частину комплексу утворюють ігри: “Де живуть звуки?”, “Добери фонетичну схему до слова”, “Добери морфемну схему до слова”, “Розгадай ребус”, “Збери слова з літер”, “Розгадай кросворд”, “Літери розсипалися”, “Які літери сховалися”, “Допиши літеру”, “Допиши слово”, “Обведи за зразком”, “Виконай штрихування”, “Як сказати правильно?”, “Продекламуй виразно”, “Озвучуємо героїв казки”, “Навчаємося мовленнєвого етикету” та ін. Ці ігри доцільно застосовувати на заняттях з формування вимовної сторони мови, навчання грамоти, риторички, мовленнєвого етикету.

У змісті інтерактивних ігор знайшли відображення такі технології: інформаційно-комунікаційні, ігрові та корекційні. Така форма подачі навчального матеріалу є найбільш привабливою для дітей дошкільного віку та сприяє найбільш ефективному формуванню знань, умінь та навичок у дітей з ООП. Представлені у комплексі інтерактивні ігри спрямовані на розвиток всіх компонентів української мови: звуковимови, наголошування слів, фонематичного сприйняття, морфемної структури слів, лексики, граматичних категорій, зв'язного мовлення, комунікативно-риторичних умінь тощо та передбачають використання у корекційно-логопедичній роботі з дітьми, що мають порушення мови. Такий комплекс інтерактивних ігор – електронний освітній ресурс – передбачає спільне використання ноутбука, проектора та інтерактивної дошки.

Усі інтерактивні мовні ігри представлено в яскравому, виразному оформленні, зображення та інші елементи гри – великого розміру, що забезпечує наочність у процесі використання на занятті. Ігри слугують максимальній активізації мовної діяльності. Так, дошкільник відповідає на запитання, складає словосполучення та речення, на основі цього відбувається повноцінний розвиток словникового запасу, граматичного складу української мови, зв'язного мовлення.

Ключову роль відведено наочно-образному мисленню і практичному використанню дитиною способів наочно-дієвого мислення. У зв'язку з цим прин-

цип дії інтерактивних мовних ігор заснований на переміщенні зображень по сенсорній поверхні інтерактивної дошки за допомогою пальців рук (що сприяє розвитку дрібної моторики), або маніпуляцій з елементами гри (провести лінію, дописати, обвести, додати об'єкт, змінити зображення тощо), за допомогою функцій графічних редакторів панелі інструментів, що дає змогу формувати практичні навички роботи з інтерактивною дошкою.

Ігри із серії “Допиши літеру”, “Допиши слово” та ін. спрямовані на розвиток графомоторних навичок, готують руку дітей до письма, що особливо актуально для дітей у передшкільний період. Супровід мови дитини з рухом руки в процесі виконання ігрового завдання дає змогу включатися у роботу кільком аналізаторним системам, уможливує підвищити ефективність корекційного впливу на мову дитини з особливостями комунікативного розвитку. Такі ігри доцільно використовувати в різних формах роботи з дітьми – індивідуальній, фронтальній, підгруповій. Так, до прикладу, у фронтальних формах діяльності на логопедичних заняттях із розвитку лексико-граматичних категорій частин мови та формування зв'язного мовлення застосовували інтерактивні ігри “Збери врожай”, “З якого дерева листок”, “Хто де живе?”, “Добери пару”, “Розгадай кросворд” як альтернативу дидактичним настільно-друкованим іграм, плакатам, картинкам. На відміну від традиційних друкованих ігор, застосування на занятті інтерактивних уможливує здійснювати практичні дії з навчальним матеріалом, а саме: переміщати, пересувати, привносити зміни до елементів гри, що сприяє максимальній реалізації практичної діяльності дошкільників. Використання інтерактивних ігор допомагає перетворити усні мовні ігри в захопливий процес, коли словесна відповідь дитини підкріплена візуальним зображенням, що особливо важливо для дошкільників із загальним недорозвиненням мови. Застосування електронної інтерактивної гри на занятті дає змогу вихователю/педагогу заощадити час на підготовку навчального матеріалу (ігри) у процесі заняття.

Інтерактивні ігри добирали з огляду на мету та завдання конкретного заняття, використовували дозвано як елемент заняття на етапі закріплення знань (відпрацювання навичок) у межах вивчення конкретної лексичної теми. До прикладу, вивчаючи лексичну тему “Птахи”, використовували інтерактивну гру “Розгадай кросворд”, спрямовану на закріплення вивчення назв птахів; під час вивчення лексичної теми “Дерева” застосовували інтерактивну гру “З якого дерева листок?”, метою якої – утворення відносних прикметників, та ін.

Також для дітей з ООП створили медіатеку з аудіозаписами казок, потішок та віршів; відео- та фотопрезентацій (“Україна”, “Збройні сили України – це наші героїчні захисники”, “Пори року”, “Річки

ІНТЕРАКТИВНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Україні”, “Фрукти”, “Овочі”, “Українська мова – мова солов’їна”, “Мій рідний край”, “Українська абетка”, “Карпати”, “Мій дім”, “Українська народна пісня”, “Моя сім’я”, “Моя улюблена українська народна казка”, “Безпека під час війни”, “Одяг”, “Взуття”, “Тісна за умов пандемії коронавірусу”, “Улюблені вірші”, “Дикі та свійські тварини”, “Гуморески Павла Глазового для дітей і про дітей”, “Птахи тощо), а також методичні рекомендації батькам щодо навчання та виховання дітей, які мають утруднення у розвитку української мови.

Кожну з інтерактивних ігор можна не тільки використовувати як самостійний елемент заняття, а й комбінувати з іншими іграми. У межах одного заняття з навчання грамоти використовували, до прикладу, комбінацію з 2–3 ігор, що відповідали цілям заняття (до прикладу, “Добери фонетичну схему”, “Літери розсипалися”, “Допиши слово” та ін.). Водночас стежили, щоб загальна тривалість роботи дошкільників з інтерактивною дошкою не перевищувала 10–15 хвилин. На підгрупових заняттях інтерактивні ігри застосовували як тренувальні вправи для закріплення пройденого матеріалу з дошкільниками з ООП, які потребують додаткової роз’яснювальної та навчальної допомоги. Використання інтерактивних ігор з мікрогрупою дітей забезпечувало максимальне залучення кожного до освітнього процесу.

Зазвичай на індивідуальних заняттях із дітьми з ООП завдання, пов’язані з багаторазовим промовлянням мовного матеріалу, автоматичним добором картинок на заданий звук тощо, стомлюють дитину. Використання інтерактивних ігор як нового засобу подання навчального матеріалу дає змогу привернути увагу дошкільника з ООП та підвищити ефективність корекційного впливу (до прикладу, для автоматизації звука [р] використовували гру “Де живе звук?”: дитина називала зображення на картинці, визначала місце розташування звука і переміщала рукою зображення у віконце, відповідне до розташування звука в слові). В індивідуальних формах роботи добирали та комбінували інтерактивні ігри, залежно від обраного напрямку роботи (за корекцією певних компонентів мови), зважаючи на цілі та завдання заняття, індивідуальні освітні потреби конкретної дитини, що уможливило забезпечувати особистісно орієнтований підхід у навчанні української мови кожної дитини з ООП.

Висновки. Протягом останніх років в Україні простежується збільшення дітей з ООП, які здобувають дошкільну освіту в інклюзивних групах. У проєкті Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на період 2020–2030 рр. окреслено інноваційні концептуальні підходи, акцентовано на широкому впровадженні в практику ідей інтегрованого навчання і виховання дітей з ООП з однолітками, які нормально розвиваються. Інформаційно-кому-

нікативні технології за умов сучасного інформаційно-освітнього середовища є найперспективнішими технологіями, багатофункціональним механізмом сучасного освітнього процесу. Включення інтерактивних технологій в освітній процес ЗДО сприяє активізації пізнавальної активності дітей з ООП, посилює інтерес та мотивацію до вивчення української мови, розвиває здатність до самостійного здобуття знань; забезпечує зворотний зв’язок між дітьми та вихователем / педагогом. Інтерактивні технології слугують не тільки успішному розв’язанню завдань, які ставлять чинні освітні документи до розвитку ЗДО в Україні, а й сприяють вільному спілкуванню з дорослими й однолітками, розвивають усі компоненти мовлення дітей, сприяють практичному оволодінню ними нормами сучасної української літературної мови, формують риторичні уміння, мовленнєвий етикет тощо.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в дослідженні проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до використання інтерактивних засобів навчання у комунікативному розвитку дошкільників, які мають загальне недорозвинення мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazoviy-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini#:~:text>
2. Білавич Г., Мальона С., Костащук Я. Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами крізь вимір сьогодення. *Молодь і ринок*. 2021. № 9 (195). С. 11–16.
3. Інклюзія в дошкільному навчальному закладі. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/a/FAQ9.html>
4. Логопедія : підручник / за ред. М. Шеремет. Київ : Слово, 2015. 776 с.
5. Мартиненко І.В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : монографія. Київ : ДІА, 2016. 304 с.
6. Мартиненко І.В. Логопсихологія : курс лекцій : навчальний посібник. Київ : ДІА, 2019. 120 с.
7. Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2020–2030 рр. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/210719-strategiya-inklyuziya.pdf>
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 “Про затвердження положення про інклюзивно-ресурсний центр”. URL: www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250156884
9. Статистичні дані. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>
10. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ). Київ : Видавничий дім “Слово”, 2012. 205 с.
11. Чупахіна С. Використання інформаційних технологій в навчанні дітей з особливими освітніми потребами: досвід США. *Освітній простір України*. 2019. Вип. 15. С. 152–160.

REFERENCES

1. Bazoviy komponent doshkilnoi osvity v Ukraini [Basic component of preschool education in Ukraine]. Available at:

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ФАРМАЦЕВТІВ

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoi-osviti-v-ukrayini#:~:text=> [in Ukrainian].

2. Bilavych, H., Malona, S. & Kostashchuk, Ya. (2021). Inkluzivne navchannia ditei z osoblyvymy osvitnimi potrebami kriz vymir sohodennia [Inclusive education of children with special educational needs through the dimension of the present]. *Youth and market*. No. 9 (195). pp. 11–16. [in Ukrainian].

3. Inkluziia v doshkilnomu navchalnomu zakladi [Inclusion in a preschool educational institution]. Available at: <http://www.ussf.kiev.ua/a/FAQ9.html> [in Ukrainian].

4. Lohopediia [Speech therapy]. Textbook / edited by M. Sheremet. (2015). Kyiv, 776 p. [in Ukrainian].

5. Martynenko, I.V. (2016). Osoblyvosti komunikatyvnoi diialnosti ditei starshoho doshkilnogo viku z systemnymy porushenniamy movlennia: monohrafiia [Logopsychology: course of lectures: study guide]. Kyiv, 304 p. [in Ukrainian].

6. Martynenko, I.V. (2019). Lohopsykhologii: kurs leksii: navchalnyi posibnyk [Logopsychology: course of lectures: study guide]. Kyiv, 120 p. [in Ukrainian].

7. Natsionalna stratehiia rozvytku inkluzyvnoi osvity na 2020–2030 roky [National strategy for the development of inclusive education for 2020–2030]. Available at: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/210719-strategiya-inklyuziya.pdf>. [in Ukrainian].

8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 lypnia 2017 r. № 545 “Pro zatverdzhennia polozhennia pro inkluzyvno-resursnyi tsentr” [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 12, 2017 No. 545 “On approval of the regulation on inclusive resource center”]. Available at: www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250156884 [in Ukrainian].

9. Statystychni dani [Statistical data]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statystychni-dani> [in Ukrainian].

10. Cherednichenko, N.V. (2012, 2016). Pochatkovyi kurs navchannia ukraïnskoi movy molodshykh shkolariv iz tiazhkymy porushenniamy movlennia (TPM) [The initial course of teaching Ukrainian language to junior high school students with severe speech disorders (SPD)]. Kyiv, 205 p. [in Ukrainian].

11. Chupakhina, S. (2019). Vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii v navchanni ditei z osoblyvymy osvitnimi potrebami: dosvid SShA [The use of information technologies in the education of children with special educational needs: the experience of the USA]. *Educational space of Ukraine*. No. 15. pp. 152–160. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.04.2023

УДК 374.7.091.31-021.364:615.15-057.86(045)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.282776>

Кіра Гнезділова, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри дошкільної та спеціальної освіти
Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ФАРМАЦЕВТІВ

У статті висвітлено теоретичні аспекти і практичний досвід використання інтерактивних технологій у системі післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фармацевтичних фахівців. Наголошено на доцільності застосування інтерактивних технологій для становлення та розвитку особистості майбутнього фахівця охорони здоров'я. З'ясовано, що інновації у змісті освіти мають доповнюватися і реалізовуватися через оволодіння інноваційними методами. Зауважено, що пошук методологічного підґрунтя інтерактивних технологій післядипломного навчання є особливо актуальним і перспективним завданням розвитку післядипломної освіти в теоретичній та практичній площинах. Розкрито особливості використання інтерактивних методів навчання у процесі підготовки майбутніх фармацевтів.

Ключові слова: підготовка; інтерактивні технології; інновації; фармацевтичні та медичні спеціальності; інтерактивні технології; післядипломна освіта; безперервна професійна освіта.

Літ. 18.

Kira Hnezdilova, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Preschool and Special Education Department,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

USING OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN THE SYSTEM OF POST-GRADUATE EDUCATION OF PHARMACISTS

The article covers the theoretical aspects and practical experience of using interactive technologies in the system of post-graduate education and continuous professional development of pharmaceutical specialists. The expediency of using interactive technologies for the formation and development of a future health care specialist's personality is emphasized. It is studied that innovations in the content of education should be supplemented and implemented through the mastery of innovative methods. It is noted that the search for the methodological basis of interactive technologies of postgraduate education is particularly relevant and a promising task for the development of postgraduate education in theoretical and practical areas. The peculiarities of using of interactive teaching methods in the process of training future pharmacists are revealed. The characteristics of individual methods of interactive learning are presented, the importance of their using in the process of forming the